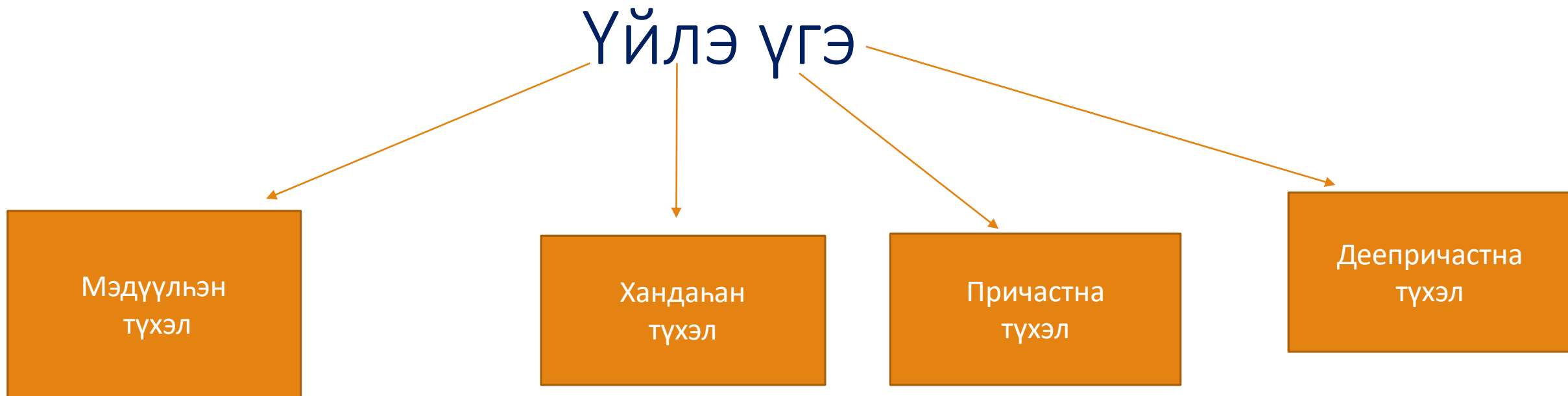

Үйлэ үгын түхэлнүүд

Мэдүүлһэн түхэл

Үйлэ үгэ удхаараа

Ябана, ошоно, ерэнэ – **үйлэ** (действие),
Унтана, хэбтэнэ, һууна,... – **байдал** (состояние),
Хэлэнэ, хөөрэнэ, шашана,... – **хэлэлгэ** (речь),
Бодомжолго, ухаалдина, һанана,..- **бодол** (мысль),
Шуургална, аадарлана, бороожоно,...- **үзэгдэл** (явление),
Хүхинэ, уйдана, баярлана,..-**мэдэрэл** (чувство).

Үйлэ үгэ түхэлөөрөө

Хоердохи ганса нюурта хандаһан һууритай (һуу, ошо, шагна).

Ганса причастинууд зохилдолоор болон хамаадалаар хубилдаг: бэшэдэгэй, бэшэдэгэймни г.м.

Үйлэ үгэ үүргээрээ

бээ даажа, мэдүүлэл соо ямаршье гэшүүнийнь боложо хэрэглэгдэдэг.

Үйлэ үгэ бүридэлөөрөө

амяараа, суг гэжэ илгардаг.

Амяараа үйлэ үгэ нэгэ үгэһөө бүридэнэ. Сай бусална.

Суг үйлэ үгэ 2 үгэһөө бүридэнэ. Сай бусалжа байна.

Асуудал: Юу хэнэб? Яанаб? Анхан һууринь: Яа?

Самбар дээрэ бэшээтэй мэдүүлэлнүүдые уншаад, алдууень оложо заһагты:

Болобо хабар. Мүльһэн хайлаба түргэн. Дулаан оронһоо ерэбэ шубууд.

Тобшолол: Үйлэ үгэ мэдүүлэлэй һүүлдэ байдаг.

үсэгэлдэр^{Алдар}
уншаа

мүнөө һая
уншаба

мүнөө
уншана

үглөөдэр
уншаха

<u>Мэд. түхэл</u> 3		хуб-г,	1	М.с.	-на	ябана
үйл. бол.		хар-г	2	Ү.б.с.	-ба	ябаба
				Ү.с.	-аа	ябаа
			3	Е.с.	-ха	ябаха

Мэдүүлнэн түхэл

Илгарал	Асуудал	Залгалта	Жэшээ
Үнгэрнэн сагай	яагаа?	-аа, -яа, -гаа	бэшээ
Үнгэржэ байһан сагай	яаба?	-ба, -бэ, -бо	бэшэбэ
Мүнөө сагай	яана?	-на, -нэ, -но	бэшэнэ
Ерээдүй сагай	яаха?	-ха, -хэ, -хо	бэшэхэ

Мэдүүлhэн түхэлэй үйлэ иимэ илгаатай байдаг:

1. **Мүнөө сагай түхэлэй** гү, али хэлэжэ байха үедэ боложо байһан үйлэ болон байдал тухай мэдээсэһэн үйлэ үгэ. Залгалтануудынь **-на, -но, -нэ**: *ябана, ошоно, ерэнэ* г.м.
2. **Үнгэрhэн сагай түхэлэй** гү, али хэлэжэ байһан үедэ үнгэрhэн үйлэ болон байдал тухай мэдээсэһэн үйлэ үгэ. Залгалтануудынь: **-аа, -ээ, -оо, -өө**: *ябаа, ерээ, ошоо, үгөө* г.м.
3. **Үнгэржэ байһан сагай түхэлэй** гү, али хэлэжэ байһан үеын урда тээ үнгэрhэн гү, али үнгэржэшье байһан үйлэ болон байдал тухай мэдээсэһэн үйлэ үгэ. Залгалтануудынь **-ба, -бо, -бэ**: *хариба, хоробо, эрьелдэбэ* г.м.
4. **Ерээдүй сагай** Залгалтануудынь: **-ха, -хо, -хэ** уншаха, бодохо, гүйхэ

глаголой түхэл	юу тэмдэглэдэг бэ?	яаж хубилдаг бэ?	жэшээ	синтаксическа үүргэ
мэдүүлнэн түхэл	үйлэ болоһон саг	4 сагта хубилдаг	ошоно, ошобо, ошоо, ошохо	ехэнхидээ хэлэгшэ

	хүхи	гүй	харюуса
-аа			
-ба			
-на			
-ха			